

Tivtska solila v Črni gori – prvi koraki na poti k učinkovitemu varstvu

// Borut Rubinić

1: Tivtska solila
foto: Borut Rubinić

2: V okviru projekta Orniba je bilo organiziranih nekaj delavnic, na katerih so udeleženci spoznali primere podobne prakse v tujini in kako odpraviti obstoječe težave doma.
foto: Ekipa projekta ORNIBA.

Prvi sivi odenki zgodnjega jutra so se nad Lovćenom končno zarezali in trdo temo pretekle noči in svetla črta podolgovatega oblaka se je bolj jasno zazrcalila na črni vodni gladini Tivtskih solil, ko mi je z ozkega nasipa korak nerodno zdrsnil v plitvi blatni jarek, da sem skoraj izgubil ravnotežje in se le s težavo skobalil nazaj na zaraščeno pot. Polslušno sem zaklel in pljunil podse, obenem pa pomislil – kakšna sreča, da nisem ves zgrmel v blatno močvirje! Prijatelji za mano so zadušili smeh in eden izmed njih me je z blatnim škornjem pobalinsko brcnil v zadnjo plat, da sem spet skoraj izgubil ravnotežje. Ne pa tudi živcev. Pred nami je bilo le še 100 metrov in veselje se bo začelo, pomislim, kratka blatna dogodivščina pa bo hitro pozabljena. Prebedena noč se je začela s postavitvijo »izzivača«, ki še vedno monotono »pet-pedika« iz vse bližjega grma sredi posušenega zaraslega solinskega bazena, nadaljevala pa z nekoliko preveč cigaretami in pločevinkami piva v baraki »upravnika letališča«, kot sam sebi pravi znanec Pedja, ki se nam je po prekrokani noči iz radovednosti to jutro pridružil in zdaj caplja zadnji v vrsti štirih. Za trenutek pomislim, da zaradi »vasovanja« nisem dovolj zbran in da si bom pokvaril užitek, a že po dveh korakih se prepričam o nasprotnem. Adrenalin, ki me preplavi prav ko s prijatelji stopimo na suhi bazen in se drug ob drugem odpravimo zadnjih trideset korakov proti že oglušujoče glasnemu »izzivaču« ter nam izpod nog kot sproženi iz katapulte zletijo prvi trije »izstrelki«, v delčku sekunde zbistri duha in puška sproži prvi strel. Dve ptici padeta, a v tem trenutku iz zarasti pred nami zleti celotna jata. Strelji začnejo kositi in prepelice začnejo padati na tla kot zrele hruške. Sledi ognjemet strel, prvi jati sledi druga in drugi tretja, vsaj polovica ptic vedno obleži pod streli treh šibrovk. Bera bo polna, »izzivač« je dobro opravil delo. Ko se že popolnoma zdani in utihne še zadnji strel, pobe-

remo »pridelek«: 86 prepeličk, med njimi kar pet kraljevskih, prava sreča! Verjetno smo kakšno spustili, saj s sabo tokrat nimamo lovskih psov. Kakšna je gotovo v jarku ob nasipu, dve ali tri so se ranjene zatele v kakšen gost grm, kdo bi vedel. Pa saj jih je dovolj ... Česar ne bomo pojedli sami, bomo razdelili družini in prijateljem, za zamenjavo gotovo pade vsaj kakšna »gajbica« ali pa liter »domačega«.

Zgornja zgodba je izmišljena. Ni pa fantazija. Zelo podobni dogodki so zelo resnični, četudi doživljaj zaradi avtorjeve omejene sposobnosti vživljanja v opisane situacije verjetno ni ravno pristen. Namen opisa dogodka je bil »postaviti se v kožo« nekoga, ki naravo jemlje predvsem kot pogrnjeno mizo, polno plodov, ki jih je treba le pobrati. Pri tem pa se ne zaveda dejstva, da bo sadežev enkrat zmanjkalo, da je na mizo stopil v umazanih čevljih in za sabo pustil razdejanje ter vsem drugim pokvaril tek.

Da pa se ne bi izgubil v varljivi goščavi primerjav, se moram po tem dolgem uvodu vendarle lotiti konkretne teme.

Tivtska solila so manjše, 150 hektarov veliko mokrišče na severnem delu črnogorske obale Jadrana. V srednjem veku aktivne soline so poskusili ponovno obuditi pred 60 leti, a nikoli niso začele obratovati, zato območje po opustitvi pridelave soli vnovič postaja vse bolj podobno temu, kar je nekoč bilo – polslano močvirje na ustju rečice Koložun, ki se steka v plitvi in z vseh strani skoraj zaprti Tivtski zaliv. Poleg prepelic (*Coturnix coturnix*) in koscev (*Crex crex*), vrst, izposojenih za uvod, se na tem

3

območju bolj ali manj redno pojavlja vsaj še 110, verjetneje pa še precej več vrst ptic. Raziskave tega območja so precej skromne, v okolici namreč ni aktivnih poznavalcev ptic, zato so opazovanja plod naključnih obiskov in manjšega števila omejenih popisov. Edina organizacija, ki se ukvarja s spremljanjem biotske raznolikosti in stanja ohranjenosti tega območja je črnogorski Center za varstvo in proučevanje ptic (CZIP). V okviru čezmejnega projekta »ORNIBA – Varstvo ptičjih vrst na Balkanu, skupna akcija Črne gore in Bosne in Hercegovine«, se CZIP skupaj s partnerji iz Bosne in Hercegovine (Oxfam Italia, Novi val, Naše ptice) ter Črne gore (občina Tivat) trudi za nekaj pomembnih varstvenih ciljev.

Prav v duhu presejanja zmotne zavesti o neizčrpnosti naravnih virov, iz katerega izhaja način razmišljanja, kot sem ga skušal v grobih črtah orisati v uvodu, se omenjene organizacije trudijo dokazati, kako škodljiv je lahko nadzorovan lov na ptice. Na obeh projektnih območjih, Tivtskih solilah v Črni gori ter naravnem parku Hutovo blato v spodnjem delu reke Neretve v Bosni in Hercegovini, si projektni partnerji na vseh ravneh prizadevajo spremeniti pogled na naravo kot neizčrpen vir dobrin, človeka pa edinega, ki ima pravico te dobrine izkoriščati. Bolj formalno rečeno gre za dvigovanje zavesti glede potrebe po varstvu naravnih življenjskih okolij, škodljivosti nelegalnega lova na ptice ter možnosti, ki jih lokalnim skupnostim prinašajo eko-turistične dejavnosti. Velik poudarek projektnih aktivnosti je na delu z najmlajšimi. Poleg velikih in zelo opaznih plakatov, ki so v okviru projekta nameščeni v vzhodno-hercegovskih ter mestih črnogorskega primorja in širšo javnost opozarjajo o škodljivostih prekomernega lova, je bilo v teh krajih zadnji dve leti opaziti nekaj, kar v Sloveniji že jemljemo za precej samo po sebi umevno – na omenjeni dve mokrišči se je precejkrat zgrnilo precejšnje število mladine. Na organiziranih izletih so šolski otroci pod strokovnim vodstvom zgoraj omenjenih organizacij spoznavali vrednost in pomen Hutovega blata in Tivtskih solil ter vseh podobnih malošte-

vilnih krajev, ki mnogim živalim in rastlinam pomenijo edino možnost za preživetje. Poleg številnih redkih ptic, kakršne so na primer pritlikavi kormoran (*Microcarbo pygmeus*), žličarka (*Platalea leucorodia*), črnorepi kljunač (*Limosa limosa*) in kratkonogi skobec (*Accipiter brevipes*), območja sladke in brakične vode, ki so povsod po Evropi tako radikalno razredčene, potrebujejo tudi skadrška žaba (*Rana squiperica*), močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) ter mnoge druge slanoljubne živali in rastline.

Tivtska solila so na nacionalni ravni razglašena za posebni naravni rezervat flore in favne, kar je najstrožji kriterij varstva, ki ga lahko ima kakšno območje. Celo prestrogo, saj ta kategorija ne predvideva nikakršnega vstopa, ki pa je za območje ključno, saj lahko le tako še naprej gosti šolske otroke in ozaveščene obiskovalce. Zato v okviru projekta predlagajo spremembo režima na nekoliko bolj odprto raven varstva – kategorija spomenika narave. Obenem bo režim upravljanja, kakršen bo predlagan ob koncu projekta v pilotnem načrtu upravljanja s Tivtskimi solili, opredeljeval način in frekvenco obiskov ter druge dejavnosti, ki bodo seveda podrejene glavnemu cilju – varstvu naravnih vrednosti območja ter živali in rastlin, ki se tam pojavljajo. Na mednarodni ravni so Tivtska solila poleg Skadrskega jezera edino Ramsarsko območje v Črni gori, obenem pa imajo še status Mednarodno pomembnega območja za ptice (IBA) ter območja, pomembnega po Bernski in Bonnski konvenciji. So tudi pomemben del Jadranskega selitvenega koridorja, pomembna kot počivališče in prezimovališče mnogih selivk.

Veliko zelo utemeljenih razlogov, ki dokazujejo, kako pomembno je, da zgodbe iz uvoda čim prej iz žanra dokumentarnih zapisov postavimo tja, kamor že davno spada jo – na police s fantastiko in zgodovino! ●

3: V Trebinju in nekaterih drugih mestih Hercegovine so partnerji projekta Orniba postavili nekaj zgornjih plakatov, ki dvigajo zavest glede nelegalnega lova ptic.
foto: Nermina Sarajlić